MENNING

Morgunblaðið/Ómar

Hrifning Óviðjafnanlega fagurt, segir Jónas Sen um leik Tríós Nordica.

Náttúrustemning og nostalgía

TÓNLIST

Kjarvalsstaðir

Kammertónleikar★★★★★

E. Andrée: Píanótríó í g moll; Brahms: Píanótríó í C dúr; Piazzolla: Oblivion, Libertango og Escualo. Trio Nordica lék. Sunnudagur 16. mars.

BLÓÐRAUÐUR sjór og veðurbarðir sjómenn að berjast við hákarla virðast lítið eiga skylt við sjarmerandi tónsmíð eftir Elfridu Andrée, sænskt tónskáld sem var uppi á síðari hluta nítjándu aldar og fyrri hluta þeirrar tuttugustu.

Alltént gat ég ekki séð þá tengingu á tónleikum Trio Nordica sem haldnir voru á Kjarvalsstöðum á sunnudagskvöldið. Fyrir aftan tríóið, sem skipað er Bryndísi Höllu Gylfadóttur sellóleikara, Auði Hafsteinsdóttur fiðluleikara og Monu Kontra (áður Monu Sandström) píanóleikara, gat að líta risavaxið málverk eftir færeyska málarann Sámal Joensen Mikines. Af tónlistinni að dæma lifði hann og hrærðist í mun hrjúfari veruleika en sænska tónskáldið. Verk hennar var hrífandi rómantískt og laglínurnar gæddar yndisþokka sem hljóðfæraleikararnir þrír komu fullkomlega til skila í vönduðum og einkar ánægjulegum flutningi. Ekki mikið um blóðuga hákarla þar.

Tríóið fagnar fimmtán ára afmæli um þessar mundir og auðheyrt var að það hefur starfað lengi. Samspilið var sérlega nákvæmt, jafnvægið í styrkleika milli hljóðfæraleikaranna fullkomið og túlkunin áreynslulaus, en samt gædd rétta tilfinningahitanum.

En þótt sænska tónsmíðin hafi verið skemmtileg, var það í næsta atriðinu á dagskránni, aðalverki þessara klukkustundarlöngu tónleika, þar sem ég féll í stafi. Ef ég má leyfa mér að vera persónulegur hafði ég engan sérstakan áhuga á að heyra hinn þungmelta Brahms þetta kvöld, en fljótlega eftir að flutningurinn á Píanótríóinu í C-dúr op. 87 hófst varð ég gersamlega heillaður. Sannfæringarkrafturinn var gríðarlegur og dulúð tónlistarinnar, náttúrustemningin og nostalgían sem ógerningur er að skilgreina með orðum, heltók mig og hélt mér föngnum út allt verkið.

Sérstaklega áhrifamikill var hægur annar þátturinn, en þar köstuðu hljóðfæraleikararnir einföldu stefi á milli sín, sem tók á sig alls konar myndir, og var það svo eðlilega útfært og látlaust, en samt svo óviðjafnanlega fagurt að ég mun aldrei gleyma því. Fyrir mér var það listræn opinberun.

Í raun hefði maður ekki þurft neitt meira þetta kvöld. En samt var eftirréttur í boði, þrjú smástykki eftir Piazzolla sem runnu einkar ljúflega niður, enda leikin af viðeigandi ástríðu.

Notaleg stemning var á tónleikunum, burtséð frá því andrúmslofti sem sjálf tónlistin skapaði. Málverkin eftir Mikines (sem áttu mun betur við Brahms en Andrée) höfðu sitt að segja, en einnig sú staðreynd að ekkert svið er í salnum. Áheyrendur sátu því nær tónlistarfólkinu en á venjulegum tónleikum, og það auðveldaði manni að sameinast tónlistinni. Og hvílík tónlist!

Jónas Sen

Klassík á Kjarvalsstöðum

TÓNLIST

Kjarvalsstaðir

Klassík á Kjarvalsstöðum: Opnunartónleikar★★★☆☆

Leikin var ýmis tónlist eftir Sveinbjörn Sveinbjörnsson. Flytjendur: Nína Margrét Grímsdóttir píanó, Signý Sæmundsdóttir sópran, Þóra Fríða Sæmundsdóttir píanó, Auður Hafsteinsdóttir fiðla, Sigurgeir Agnarsson selló, Rut Ingólfsdóttir fiðla, Richard Simm píanó, Hákon Bjarnason píanó og Hamrahlíðarkórinn undir stjórn Þorgerðar Ingólfsdóttur. Miðvikudaginn 12. mars kl. 20.

FÓSTURJÖRÐIN hefur verið Sveinbirni Sveinbjörnssyni afar hugleikin, a.m.k. sé tekið mið af þeim fjölda titla á verkum hans sem bera með sér íslensk fyrirbæri eða einfaldlega ættjarðarást. Í fyrra var 160 ára fæðingarafmæli tónskáldsins fagnað, en Sveinbjörn mætti með vissum fyrirvara kallast fyrsta tónskáld Íslendinga. Nýjar hljóðritanir á verkum hans hafa loks nýlega verið gefnar út á plötum, og var því kjörið tækifæri að tileinka skáldinu fyrstu tónleika nýrrar tónleikaraðar, Klassíkur á Kjarvalsstöðum.

Efnisskrá tónleikanna var afar fjölbreytt því á boðstólum voru sönglög, píanó- og kammerverk og kórlög. Tónleikarnir hófust á góðum flutningi á því stutta en stórbrotna píanóverki „Idyll“. Þessu fylgdu sex hugvitssamlega smíðuð sönglög þar sem sjarmerandi söngstíll sópransins ómaði vel yfir nokkuð krefjandi píanóleik. Frásagnargleðin var mikil og bætti það aðeins fyrir textaleysi í tónleikaskrá. Áður en tónleikagestum var hleypt í hlé var svo boðið upp á einn gullmola úr smiðju Sveinbjörns, píanótríó í a-moll. Léttur og klassískur stíll tónskáldsins skein í gegn í hjartahlýjum flutningi, en sérstaklega ánægjulegt var að hlýða á samspil þremenninganna.

Að hléi loknu var fiðlusónata Sveinbjörns í F-dúr flutt, en frumhljóðritun hennar kom út á geisladiski rétt fyrir jól. Hátíðarbragur þessara opnunartónleika gat varla verið meiri því undir lokin flutti Hamrahlíðarkórinn fimm lög Sveinbjörns, þ. á m. þjóðsöng Íslendinga. Í lokin veittu skipuleggjendur Þorgerði Ingólfsdóttur viðurkenningu fyrir ævistarf sitt í þágu tónlistarinnar og söng óvenju músíkalskur áheyrendahópurinn Lofsönginn í röddum, hvorki meira né minna.

Alexandra Kjeld

Útungun og endurspeglun

AF LISTUM

Einar Falur Ingólfsson

Við Sigurður Guðmundsson myndlistarmaður ræddum saman á dögunum í tilefni af opnun sýningar með nýjum ljósmynda- og myndbandsverkum. Sigurður sagðist reyna að vinna gegn hugmyndum en notaðist þess í stað við myndsýnir og ætti fólk að upplifa list en vera ekki alltaf að greina hana og leita að einni merkingu. Merkingin þrengdi að upplifuninni.

•••

Annað sem hann talaði um er það þegar listamenn skynja að fólk er sérstaklega hrifið af ákveðnum verkum – eins og raunin var með ljósmyndaverkin sem hann hætti að gera fyrir aldarfjórðungi (og mun hafa sagt að hann ætlaði ekki að vinna aftur með ljósmyndir).

„Þegar listamenn fá meðbyr með ákveðnum verkum þá fara þeir að stæla sjálfa sig. Ef ég geri það tek ég fljótt eftir því og verð hnugginn. Ég tek minna eftir því hjá öðrum því ég vil alltaf sjá meira og meira af því sem ég elska í verkum þeirra. Ég get þó ekki hugsað mér að standa í því sjálfur, að vera verkamaður verka minna, útungunarvél af eigin endurspeglun af endurspeglun af endurspeglun.“

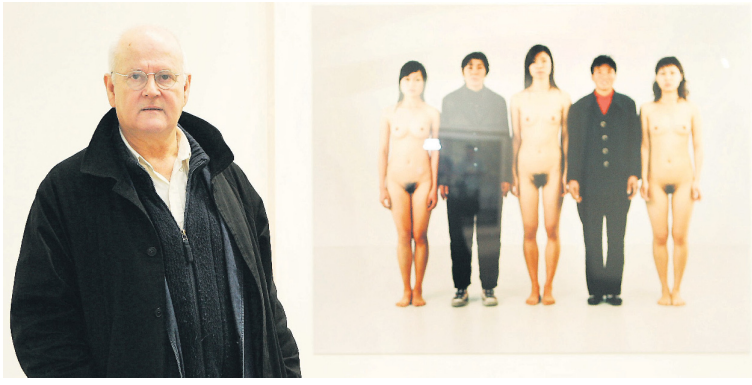

Morgunblaðið/Einar Falur

Mállausir kjarnar Sigurður Guðmundsson við eitt verkanna á sýningunni.

Listasagan er full af dæmum um hvora tveggja: þá sem héldu sér við þema eða hugmynd sem þeir unnu úr allan sínn feril, eins og Giorgio Morandi sem málaði sín einföldu en heillandi kyrralíf frá þrítugu til dauðadags, og svo hina sem sprengdu gat á hefðina og sneru sér svo að því næsta í staðinn fyrir að njóta ávaxtanna af mögulegri framleiðslu fyrir safnara. Þar er Robert Frank gott dæmi, en eftir að hafa sent lykilverkið The Americans frá sér á sjötta áratugnum sneri hann sér að allt annarskonar ljósmyndun – og negldi nagla gegnum frumprent verksins svo safnararnir væru ekki að angra hann.

•••

Sigurður Guðmundsson sneri sér aftur að ljósmyndamiðlinum; konkret miðli sem skráir það sem linsunni er beint að. Og víst er þetta athyglisverð sýning, sem markar ný skref á ferli listamannsins og vekur spurningar. Mörg verka sýningarinnar vísa í eldri ljósmynda- verkin en ég heyri að skoðanir fólks eru skiptar. Hvað er hann að fara með þessum nöktu konum? spyrja sumir; aðrir nefna karlrembu. Í samtali okkar talaði Sigurður um að ákjósanlegt væri að fólk tæki verkin inn en færi ekki strax í að skilgreina þau.

„Það vilja allir skilja allt eins og skot,“ sagði hann. „Ég skil alls ekki verkin mín hér – en ég fíla þau. Þetta eru afleiðingar reynslu. Góðar kökur, þótt uppskriftina vanti.“

» Negldi nagla gegnum frumprent verksins svo safnararnir væru ekki að angra hann.

efi@mbl.is

Stórgóð slagverksveisla

TÓNLIST

Hátíðarsalur HÍ

Háskólatónleikar★★★★☆

Caput frumflutti Niður – þytur – brak eftir Hauk Tómasson, sex lög samin við ljóð úr Myrkum figúrum eftir Sjón. Flytjendur: Herdís Anna Jónasdóttir sópran, Eggert Pálsson slagverk, Pétur Grétarsson slagverk, Frank Aarnink slagverk, Tatu Kantomaa harmónikka. Stjórnandi: Guðni Franzson. Miðvikudaginn 12. mars kl. 12:30.

Á FIMMTU háskólatónleikum ársins var frumflutt nýtt verk eftir Hauk Tómasson, eitt afkastamesta tónskáld Íslendinga um þessar mundir. Óhefðbundin hljóðfæraskipan í verkinu samanstóð af sópran, harmónikku og slagverkstríói, en það er samsetning sem undirrituð hefur ekki kynnst áður. Lögin sex sem mynda „Niður – þytur – brak“ voru samin á árunum 2000 – 2006 við valin ljóð sem finna má í ljóðabókinni *Myrkar fígúrur* eftir Sjón. Ljóðin eru í formi prósa og eru rík af sterkum orðum sem vísa ýmist til hljóða, gjörða eða ljóslifandi mynda. Ljóðin hafa það jafnframt sameiginlegt að fanga augnablik og tilfinningar á nokkuð áhrifaríkan hátt.

Slagverk og harmónikka, undir tónbilagleiðum sópransöng, sköpuðu magnþrungna kvikmyndastemmningu strax í fyrsta lagi, „Birtingu“ . Eins og hljóðfærasamsetning gefur að skilja lék slagverkið veigamikið hlutverk í öllum lögum verksins og var eiginlega í forgrunni ásamt sópranröddu. Auk þess var það í ystu æsar, ýmist með æstum áslætti eða draugalegum núningi.

Björt rödd Herdísar hljómaði fallega og hafði hún auðheyranlega gott vald á breiðu tónsviði. Eins áreynslulaust og háu nóturnar komu út var ekki síður gaman að heyra lága tónsviðið, t.d. í „harlekín“. Upp mögnuðust hinar bestu rythmaveislur með frábærum sólóum hvers og eins slagverksleikara. Það er ánægjulegt hvað form og uppbygging verka hafa verið vel heppnuð atriði hingað til hjá Hauki Tómassyni og var hér engin undantekning á því. Í „Uppstigningu á fjöllum“ var hann snúinn í norðan stinningskalda með andardrætti harmónikkunnar, braki og brestum í slagverki og dulúðlegum samleik marimbu og víbrafóns. Þetta frábæra verk ætti að falla vel í kramið hjá flestum, tónelskum sem taktelskum.

Morgunblaðið/Kristinn Ingvarsson

Tónskáldið Haukur Tómasson er afkastamikill.

Alexandra Kjeld

Magnaður Mozart

TÓNLIST

Salurinn

Kammertónleikar TKTK★★★☆☆

Píanókvartett í g-moll KV 478 og strengjakvintettett í g-moll KV 516 eftir Wolfgang Amadeus Mozart. Flytjendur: Bryndís Pálsdóttir fiðla, Sigurlaug Eðvaldsdóttir fiðla, Ásdís Hildur Runólfsdóttir víóla, Svava Berharðsdóttir víóla, Pawel Panasiuk selló og Agnieszka Malgorzata Panasiuk píanó. Laugardaginn 8. mars 2008 kl. 13.

ÞAÐ kann að vera að langþráð blíðskaparveður hafi dregið úr annars sæmilegri mætingu á seinustu TKTK tónleikunum í Kópavoginum. Efnisskrá tónleikanna var að þessu sinni helguð Mozart og tveimur kammerverkum hans fyrir ólíka hljóðfærahópa. Sennilega verður aldrei ausið nægu lofi á snilld tónlistar hans, en það verður einfaldlega að segjast að hún er búin nokkrum eiginleikum sem gæða hana allt að því læknandi áhrifum. Öfgarnar sem heyrast í formi, styrkleika, tónategundaskiptum og ýmsu öðru kristalla enn betur jafnvægið sem við flest ásælumst og heyrum raunar stöðugt í náðarsamlegum laglínum tónskáldsins.

Píanókvartettinn í g–moll KV 478 er þekktur gullmoli í dag. Hraður upphafskaflinn var leikinn af mikilli mýkt og komst samspilið á gott flug í vel heppnuðum úrvinnsluhluta. Fínt samspil náðist milli strengja þar sem selló og víóla veittu laufléttum fiðluleik öruggan stuðning. Píanóleikur var þá ávallt temprður og í góðu jafnvægi. Samspil næsta hljóðfærahóps í strengjakvintettinum KV 516 var ágætt, en af bar vandaður og fagur leikur Pawels Panasiuk á sellóið sem raunar hélst alla tónleikana. Margir staðir hefðu mátt skína meir í menúettnum og lokakafla, en var slíkt erfitt að greina þar eð eyrun eiga ríka tilhneigingu til að ýkja, leiðrétta og draga fram það besta úr öllum meðalgóðum flutningi, sérstaklega þegar Mozart á í hlut. Í heild var samspilið einstillt og hendingamótanir góðar. Sólskin og hlýtt veður var afskaplega rökrétt framhald af þessum tónleikum.

Alexandra Kjeld